

STRATEJİK GÖRÜNÜM

Aylık Bülten

11.Sayı

Temmuz 2024

Küresel Jeopolitik Görünüm: Küresel Boyutta Çatışmalar ve Terör Eylemleri Artarken Pozitif Barış Mümkün mü?

Bu yazıda, küresel boyutta çatışmaların ve terörün acı sonuçlarının yaşanmakta olduğu bir dönemde Ekonomi ve Barış Enstitüsü (Institute for Economics & Peace-IEP) tarafından yayımlanan üç raporu- Küresel Barış Endeksi 2024, Küresel Terörizm Endeksi 2024 ve Pozitif Barış Raporu 2024- okuyucunun dikkatine sunmayı amaçladık.

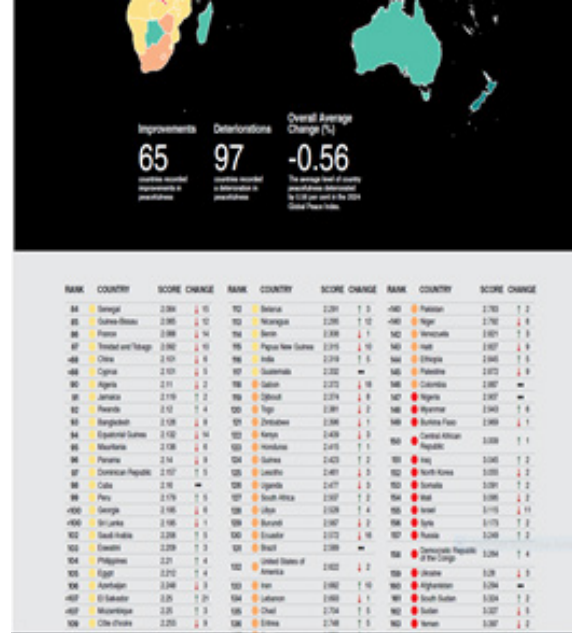
Küresel Barış Endeksi; Toplumsal Güvenlik, Devam Eden Yurtiçi ve Uluslararası Çatışma ve Askerileşme (Militarisation) alanlarında 23 niteliksel ve niceliksel gösterge kullanarak 163 ülkeyi mevcut barışçıl/çatışmacı durumlarına göre sıralıyor. Küresel Terörizm Endeksi ise 163 ülkeyi belirli bir yıldaki toplam terör olayı sayısı ile teröristlerin neden olduğu ölümlerin, yaralanmaların ve rehinelere bağlı puanlamaya göre sıralıyor. Her iki endeks ülkelerin mevcut durumunu raporlar-ken Pozitif Barış Raporu, gelecekte yaşanabilecek çatışmaların yıllar önceden habercisi ve uluslararası erken ikaz aracı olarak işlevsel değer taşıyor.

Pozitif Barış Endeksi; yolsuzluk seviyesi, iş yapma ortamı, hükümetin uygun çalışması, insan hakları, ifade ve basın özgürlüğü, komşularla ilişkiler ve yetişmiş/egitimli insan gücü sütunlarında tespit edilmiş 24 gösterge üzerinden ülkelerin pozitif barış kapasitesini sıralıyor. Bu itibarla Küresel Barış Endeksi ve Küresel Terörizm Endeksi aracılığıyla ölçülen mevcut durumun gelecekte değişme olasılığını tahmin etmek mümkün olabilir.

2009'den itibaren bu yıla kadar yayımlanan Pozitif Barış Raporları, ülkeler bazında değişimlerin yüksek doğruluk oranıyla öngörülebildiğini gösteriyor.

Üç endeks/raporda öne çıkan bulgular ve sonuçlar oldukça dikkat çekici.

Dünyada 56 kadar aktif çatışmanın varlığı ve bu çatışmaların giderek uluslararası boyut kazanması, 92 ülkenin kendi sınırları dışındaki savaflara dâhil olması öne çıkan bulgulardan birisi. Dünyada sosyo-ekonomik açıdan genel olarak gelişme olmasına karşın, ülkeler arasında ve ülkeler içindeki sosyo-ekonomik gruplar arasında her boyutta eşitsizliğin büyümesi ve temel ihtiyaçlara erişimde yaşanan sorunlar sıcak çatışmaları tetiklemeye devam eden önemli faktör olarak görülüyor. Küresel Barış Endeksi, insan kayıpları açısından, çatışmalardaki artışın 2023 yılında 162.000 ölümlerle sonuçlandığını ve bunun son 30 yılın en yüksek ikinci rakamı olduğunu belirtiyor. Ayrıca 95 milyon insanın şiddetli çatışmalar nedeniyle mülteci durumuna düştüğü ya da ülke içinde yerinden edildiği dile getiriliyor. Dünyada 16 ülkenin her biri yarım milyondan fazla mülteciye ev sahipliği yapıyor ve bu da mülteciler ve ev sahibi toplumlar için insani, ekonomik, siyasi ve güvenlik yönünden ağır bedeller anlamına geliyor. Sadece ekonomik boyutta şiddetin küresel maliyetinin 2023 yılında 18,8 trilyon dolar, yani küresel GSYH'nin %13,5'i olduğu vurgulanıyor.

Buna ilaveten askeri ya da güvenlik teknolojilerine giderek daha fazla bütçe ayrılmasının sosyal refahın aleyhine çalışmaya, azalan refahın ise çatışmaları tetiklemeye dolayısıyla çatışma döngüsünü canlı tutmaya neden olduğu görülüyor.

Endekslerde ülke karnelerine gelince şunlar öne çıkıyor.

Küresel Barış Endeksine göre en barışçıl ortama sahip on ülke; İzlanda, İrlanda, Avusturya, Yeni Zelanda, Singapur, İsviçre, Portekiz, Danimarka, Slovenya ve Malezya. Son sıralarda ise Yemen Sudan, Güney Sudan, Afganistan, Ukrayna, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Rusya, Suriye, İsrail, Mali ve Somali bulunuyor.

En barışçıl ülkelerin tamamının parlamenter ve hesap verebilir sistemle yönetiliyor olmaları, en kötü durumda olanların ise otokrasilere ve kleptokrasilere mahkûm olmaları önceki yüzlerce araştırma sonuçlarıyla örtüşüyor. Türkiye ise Toplumsal Güvenlik ile Devam Eden Yurtiçi ve Uluslararası Çatışma kriterlerinde oldukça düşük puanlar alarak 163 ülke arasında 139'ncu sırada ve sonlardaki ülkelere yaklaşmış durumda alarm veriyor.

Küresel Terörizm Endeksinde ise en çok terör yaşanan 10 ülke; Burkino Faso, İsrail, Mali, Pakistan, Suriye, Afganistan, Somali, Nijerya, Burma ve Nijer.

ten countries most impacted by terrorism, GTI ranks 2011-2023
Burkina Faso recorded the highest impact of terrorism for the first year.

Country	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Burkina Faso	114	113	111	110	52	30	21	15	7	6	4	2	1
Israel	29	18	29	29	29	31	31	31	34	34	35	35	2
Mali	40	22	19	21	16	13	10	9	8	7	7	4	3
Pakistan	2	2	2	2	4	4	5	5	5	8	9	7	4
Syria	19	4	4	5	6	7	7	8	6	5	6	5	5
Afghanistan	3	3	3	4	3	3	2	2	1	1	1	1	6
Somalia	5	7	7	7	8	5	3	3	3	3	3	3	7
Nigeria	8	5	5	3	2	2	4	4	4	4	5	8	8
Myanmar	17	20	20	20	41	43	40	42	23	24	10	9	9
Niger	50	60	45	34	19	19	18	19	14	12	8	10	10

Source: IIP

Türkiye 163 ülke arasında 29'uncu sırada. Listenin en çok teröre maruz kalan ülkeleri arasında ABD ile birçok Avrupa ülkesi de var. Terörün gelişmişlik düzeyi ayırt etmeden tüm ülkeleri hedeflediği görülüyor. Bu itibarla devletlerin terörle mücadele konusunda halen ortak bir bakış açısı geliştirememiş olmaları insanlık ve "aklıselim" adına çelişkili bir duruma işaret ediyor.

Pozitif Barış Raporunda ülkelerin durumuna geçmeden bazı tespitler yapmak gerekiyor. 2013 ile 2022 yılları arasında dünyada pozitif barışta genel olarak iyileşme var. Barış durumu iyileşen ülke sayısı kötüleşenlerden daha fazla. 108 ülkede iyileşme, 55'inde ise kötüleşme kaydedildi. Bu iyileşmeler temel olarak; İfade ve Basın Özgürlüğü, Kaynakların Eşit Dağılımı, İnsan Hakları ve Yetişmiş İnsan Kaynağı alanlarında yaşanırken kötüleşmeler; Komşularla İlişkiler, Hükümetin İşleyişi ve Yolsuzluk alanlarında ortaya çıkıyor.

Pozitif barış açısından en iyi durumda olan ülkeler diğer iki endeks sonuçlarıyla genel uyumluluk gösteriyor. Finlandiya, Danimarka, İsviçre, İsveç, Norveç, İzlanda, İrlanda halkları geleceklerinden emin, huzur içinde yaşarken; Güney Sudan, Yemen, Somali, Sudan, Afganistan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad başta olmak üzere çoğu Afrika ve Orta Doğu ülkesi halklarının gelecekleri kötü yönetimler tarafından karartılmış durumda.

Türkiye bu endekste diğerlerine göre nispeten iyi durumda ve 163 ülke arasında 89'ncu sırada yer alıyor. Türkiye en kötü puanları; iyi çalışmayan hükümet sistemi, yüksek yolsuzluk, komşularla kötü ilişkiler ve iş yapma ortamının istikrarsızlığından alıyor.

Her üç endeks/rapor, eksikleri olmasına karşın metodolojileri ve bilgi kaynakları itibariyle yüksek akademik değer taşıyor. Raporlarda ve endekslerde ortaya konulan sonuçlar; ülkelerin hükümetleri, siyasi partileri, üniversiteleri ve sivil toplumu için dikkate alınması gereken öneriler içeriyor. Bu itibarla raporlara hak ettikleri değer verilerek incelenmesi ve faydalanılması tavsiye edilmektedir.

Küresel Jeopolitik Görünüm: Koreler Arası Balon Gerilimi

Kuzey Kore ve Güney Kore arasında Mayıs ayı itibariyle balon gerilimi yaşanmakta hatta çoğu medya organı tarafından bu durum “Balon Savaşları” şeklinde tasvir edilmektedir.

İki Kore ülkesi yakın zamanda sınır ötesi propaganda savaşlarını hızlandırdı. Kuzey, güneye çöpler gönderirken güney de güçlü hoparlörlerden pop şarkıları ve haberleri sınır boyunca yayımlıyor ve propaganda bildirimlerini balonlarla gönderiyor.

Güney Koreli aktivistlerin Kuzey Kore'ye gönderdikleri politik propaganda bildirimleri ile başlayan söz konusu süreç, Kuzey Kore'nin misilleme olarak Güney Kore'ye içinde çöp ve dışkıların yer aldığı yüzlerce balon göndermesiyle devam etti.

Güney Kore ordusu, Kuzey Kore'nin son misillemesinde yaklaşık 350 balon uçurduğunu ve bunlardan yaklaşık 100'ünün, başkent Seul ve çevresine indiğini söyledi. Ordu, Kuzey Kore balonlarının taşıdığı çöplerin çoğunlukla kâğıt olduğunu ve tehlikeli madde bulunmadığını söyledi.

Balon fırlatmaları ve hoparlör yayınları, Soğuk Savaş sırasında iki Kore'nin uzmanlaştığı psikolojik kampanyalardı. Rakipler son yıllarda bu tür faaliyetleri durdurmayı kabul ettiler, ancak düşmanlıklar yeniden alevlendiğinde zaman zaman yeniden başladılar.

Kuzey Kore, 26 milyonluk nüfusunun çoğunun yabancı haberlere resmi erişimini yasakladığı için Güney Kore sınır yayınlarına ve sivil bildiri kampanyalarına karşı son derece hassas durumda. Sivil aktivistlerin Güney Kore'de yürüttüğü broşür dağıtma kampanyaları, Kuzey Kore'nin insan hakları ihlallerini eleştiren broşürler ve Güney Kore dizilerini kapsayan USB bellekler içermekte.

Kaynak: <https://www.nbcnews.com/> // <https://apnews.com/>

Küresel Ekonomik Görünüm: ABD, Avrupa ve Asya

AVRUPA

Avrupa Merkez Bankası (ECB) Haziran ayında, yaklaşık beş yıl sonra ilk kez faiz oranlarını düşürdü ve borçlanma maliyetlerini düşürme konusunda ABD Merkez Bankası (Fed) ve İngiltere Merkez Bankası'nın (BoE) önüne geçti. Banka, Yönetim Konseyi'nin belirli bir faiz oranı patikasına önceden taahhütte bulunmadığını da vurguladı.

ECB, Frankfurt'ta toplanan yönetim konseyinin ardından gösterge mevduat faizini çeyrek puan düşürerek yüzde 3,75'e çekti. Banka, politika kararlarında "verilere bağlı ve toplantıdan toplantıya bir yaklaşım" benimsemeye devam edeceğini belirtirken, "Yönetim Konseyi, enflasyonun yüzde 2'lik orta vadedi hedefine zamanında dönmesini sağlamaya kararlıdır. Bu amaca ulaşmak için gerekli olduğu sürece politika faizlerini yeterince kısıtlayıcı tutacaktır" dedi.

ECB Başkanı Christine Lagarde, enflasyonla mücadelenin henüz bitmediğini ve yetkililerin borçlanma maliyetlerini düşürmelerine karşın uyanık kalmaları gerektiğini ifade etti.

Avro Bölgesi ekonomisi 2024 yılının ilk çeyreğinde revize edilen verilere göre çeyreklik bazda yüzde 0,3 büyüdü. Ekonomi ise yıllık bazda ise yüzde 0,4 büyüdü.

Öte yandan Fitch, Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nun Haziran sayısında, Avro Bölgesi ekonomisinin büyüme tahmininin bu yıl için yukarı yönlü revize edildiği ve bölge ekonomisinin büyüme tahmininin 2024 yılı için yüzde 0,6'dan yüzde 0,8'e çıkarıldığı kaydedildi. Raporla, Avro Bölgesi ekonomisinin 2025'te yüzde 1,5 ve 2026'da yüzde 1,4 büyümesinin öngörüldüğü belirtildi.

Kaynak: <https://www.euronews.com>. / <https://www.fitchratings.com>.

ABD

ABD Merkez Bankası (Fed), Haziran ayında gerçekleşen toplantısında politika faizini beklentiler dahilinde değiştirmeyerek 23 yılın en yüksek seviyesi olan yüzde 5,25-5,50 aralığında sabit tuttu. Böylece, Fed, politika faizini art arda 6 toplantıda değiştirmeyerek mevcut aralıkta sabit bıraktı. Bu gelişme üzerine; Fed üyelerinin 2024 için faiz indirim beklentisi 25 baz puana indi.

Yüksek enflasyonla mücadele sürecinde Fed, Mart 2022'den beri 11 kez faiz artırımına giderken, faizler 2001'den beri en yüksek seviyeye çıktı. Fed, Mayıs ayındaki toplantıda da faiz oranlarını değiştirmeyenken son aylarda enflasyonun hedefe doğru ilerleme kaydetmediğini bildirmişti. Söz konusu veriler ve faiz kararı öncesinde para piyasalarındaki fiyatlamlarda, Fed'in Eylülde ilk faiz indirimine gitme ihtimali yüzde 57, Kasımda ise yüzde 88.

Öte yandan Mayıs ayı enflasyon verisi açıklandı. ABD'de Mayıs'ta tüketici fiyatları aylık yüzde 0,1, yıllık yüzde 3,3 olarak gerçekleşti. Böylece ABD'de enflasyon üç ayın en düşük seviyesine geriledi.

Fitch, Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nun Haziran sayısını "Para Politikası Yeni Bir Aşamaya Giriyor" başlığıyla yayımladı. Raporla, ABD ekonomisinin yavaşladığı ancak bunun kademeli olduğu ve ülke ekonomisi için büyüme tahmininin bu yıl için değiştirilmeyerek yüzde 2,1 seviyesinde bırakıldığı belirtildi. ABD ekonomisinin 2025'te yüzde 1,5 ve 2026'da yüzde 1,6 büyümesinin beklendiği aktarıldı.

Kaynak: <https://www.fitchratings.com>., <https://www.bloomberg.com/>

ASYA

Uluslararası Para Fonu (IMF) Çin'in 2024 yılı büyümesine ilişkin tahminini "güçlü" ilk çeyrek rakamları ve son politika önlemleri nedeniyle yüzde 4,6'dan yüzde 5'e, 2025 yılı tahminini yüzde 4,1'den yüzde 4,5'e yükseltti.

IMF'ye paralele olarak, Fitch'de Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nun Haziran sayısında, Çin ekonomisinin büyüme tahmininin bu yıl için yüzde 4,5'ten yüzde 4,8'e yükseltildiği, ülke ekonomisinin 2025'te yüzde 4,5 ve 2026'da da yine yüzde 4,5 büyümesinin öngörüldüğünü ifade etti.

Çin Caixin Hizmet Satın Alma Müdürleri Endeksi (PMI) Mayıs'ta 54'e yükselerek Temmuz 2023'ten bu yana en güçlü artışı gösterdi.

Kaynak: <https://www.imf.org/en/Research>. / <https://www.fitchratings.com>.

Küresel Teknolojik Görünüm: 2024 Dijital Haber Raporu Yayınlandı

Oxford Üniversitesi 2024 Dijital Haber Raporu yayınlandı. Rapora göre dünyada haber okumayan, dinlemeyen ve izlemeyenlerin sayısı artıyor. Haber takibinden uzaklaşılmasının en önemli nedeni ise yayımlanan haberlerin karamsar ve sıkıcı bulunması ya da haberlerin sayıya çok olması.

Rapora göre dünyada her 10 kişiden yaklaşık dördü (yüzde 39) aktif şekilde haber akışlarından uzak duruyor. Bu oran 2017'de yüzde 29'du. Bu yılki rapor için 47 ülkede 94 bin 943 yetişkinle görüşüldü. Rapor için yapılan araştırmada, ABD dâhil birkaç ülkede seçimlerin haberlere ilgiyi artırdığı ancak genel eğilimin aşağı yönlü olmaya devam ettiği tespit edildi.

Raporun yazarları, Rusya-Ukrayna ve İsrail-Hamas savaşlarının, insanların haber takip etmemek istemesine katkıda bulunmuş olabileceğini söylüyor.

Raporun başyazarlarından Nic Newman, "Salgını ve savaşları yaşadık. Bu nedenle ister zihin sağlıklarını korumak istemek için, ister sadece hayatlarının kalanına devam etmek istemek için olsun, insanların haber takibinden uzaklaşması oldukça doğal bir tepki" ifadelerini kullandı. Ayrıca Newman'a göre kadınların ve özellikle gençlerin, etraftaki haber yoğunluğundan dolayı kendilerini yorgun hissetme olasılıkları daha fazla.

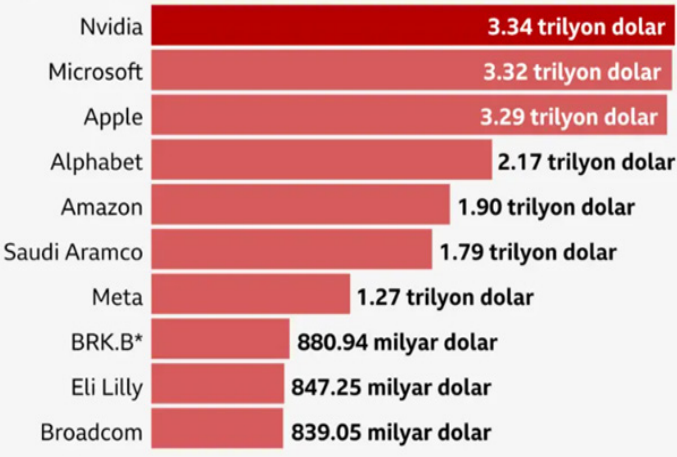
İngiltere'de, rapor için yapılan araştırmaya katılanların yaklaşık dörtte üçü (%73) haberleri internetten aldıklarını söyledi. Bu oran TV için yüzde 50, yazılı basın için ise sadece yüzde 14 oldu. Haber takibi için en önemli sosyal medya platformu, uzun süredir düşüşte olmasına rağmen hala Facebook.

YouTube ve WhatsApp birçokları için önemli haber kaynakları olmaya devam ediyor. TikTok da yükselişte ve ilk kez X'i (Twitter) geride bıraktı. 18-24 yaş arasındakilerin yüzde 23'ü, haber takibi için TikTok'u kullanıyor.

Kaynak: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/> / <https://www.bbc.com/>

Küresel Teknolojik Görünüm: Çip Üreticisi Nvidia, Dünyanın En Değerli Şirketlerinden Biri

Piyasa değeri en yüksek 10 şirket

ABD merkezli çip üreticisi Nvidia, Haziran ayının ilk haftalarında piyasa değeriyle Microsoft'u geride bırakarak dünyanın en değerli şirketi oldu. Şirketin toplam piyasa değeri, hisselerindeki yükselişle birlikte 3 trilyon 340 milyar dolara ulaştı. Böylece Nvidia, piyasa değerini, yılbaşından bu yana ikiye katlamış oldu.

Nvidia, yapay zekâ yazılımı için gerekli olan bilgisayar çiplerini üretiyor. Şirketin ürünlerine talep son birkaç yılda arttı. Bu da Nvidia'nın satışlarını ve kârını artırdı.

Birçok yatırımcı Nvidia üzerinden kazançlarının daha da artabileceğine inanıyor ve bu da şirketin hisse fiyatlarının yükselmesine neden oluyor. Ancak bazı yatırımcılar da şirket hisselerinin çok fazla değer kazanmasını sorguluyor

Microsoft, Google'ın sahibi Alphabet, Meta ve Apple, yapay zekâ alanında kıyasıya rekabet eden teknoloji devlerinden yalnızca birkaçı. Bu rekabet, yapay zekâ çip Pazar payı yüksek olan Nvidia'ya fayda sağlıyor.

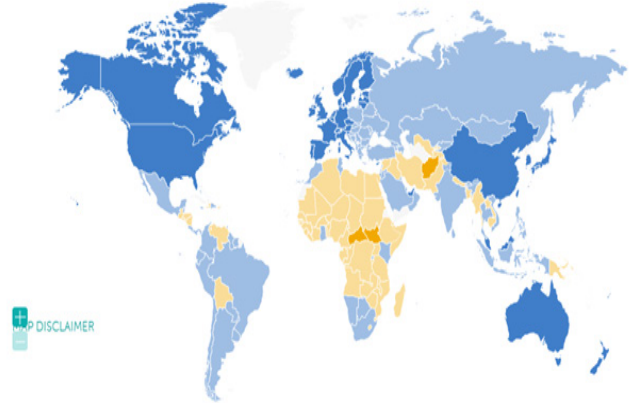
Yatırımcılar bu nedenle şirketin piyasa değerindeki artışın süreceğine inanıyor. Nvidia'nın satış ve kâr rakamları son yıllarda birçok analistin beklentilerini aştı.

Ancak Nvidia, Haziran ayının son haftalarında hisse senetlerinde yaşanan yüzde 3,5'lik değer kaybı nedeniyle "dünyanın en değerli şirketi" olma unvanını kaybetti. Microsoft, 3 trilyon 312 milyar dolarlık değerlendirme ile yine dünyanın en değerli şirketi konumunda.

Kaynak: <https://companiesmarketcap.com/> / <https://www.bbc.com/>

Küresel Teknolojik Görünüm: IMF, Yapay Zekâ Hazırlık Endeksini Açıkladı

● 0.8 and more ● 0.6 - 0.8 ● 0.4 - 0.6 ● 0.2 - 0.4 ● under 0.20 ● no data

Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından hazırlanan Yeni Yapay Zekâ Hazırlık Endeksi, 174 ekonomiyi dijital altyapıları, beşeri sermayeleri, işgücü politikaları, inovasyonları, entegrasyonları ve düzenlemelerine göre izliyor. Rapora göre yapay zekâ üretkenliği artırabilir, ekonomik büyümeyi hızlandırabilir ve gelirleri yükseltebilir. Ancak, aynı zamanda milyonlarca işi ortadan kaldırabilir ve eşitsizliği artırabilir.

Rapordaki istatistikî verilere göre yapay zekâ, gelişmiş ekonomilerdeki işlerin yüzde 33'ünü, gelişmekte olan ekonomilerde yüzde 24'ünü ve düşük gelirli ülkelerde yüzde 18'ini tehlikeye atabilir. Ancak işin iyi bir tarafı da var. Yapay zekâ, tamamlayıcı bir araç olarak mevcut işlerin üretkenliğini artırmak ve yeni işler ve hatta yeni endüstriler yaratmak için muazzam bir potansiyel de getiriyor.

Gelişmekte olan ülkelerin ve düşük gelirli ülkelerin çoğu, gelişmiş ekonomilere kıyasla yüksek vasıflı işlerin daha küçük paylarına sahiptir ve bu nedenle muhtemelen daha az etkilenecektir. Aynı zamanda, bu ülkelerin birçoğu, yapay zekânın faydalarından yararlanmak için gereken altyapı veya vasıflı işgücünden yoksundur ve bu da uluslararası eşitsizliği daha da kötüleştirir.

Zengin ekonomiler yapay zekânın benimsenmesi için düşük gelirli ülkelere göre daha donanımlı olma eğilimindedir. Söz konusu donanımları; dijital altyapı, beşeri sermaye ve işgücü piyasası politikaları, inovasyon ve ekonomik entegrasyon ve düzenleme oluşturmaktadır.

Çoğu senaryoya göre, yapay zekâ muhtemelen genel eşitsizliği daha da kötüleştirir; bu da politika yapımcıların önlemek için çalışabileceği rahatsız edici bir eğilimdir. Bu amaçla politika yapımcılar, araştırmacılar ve kamuoyu için yapay zekâyâ hazır olma durumunu daha iyi değerlendirmek ve daha da önemlisi, yapay zekânın hızlı kazanımlarının herkeşe fayda sağlamasına yardımcı olmak için gereken eylemleri belirlemek ve politikaları tasarlamak çok önemlidir.

Sonuç olarak politika yapımcılar, gelişmiş ekonomilerdekiler sosyal güvenlik ağlarını genişletmeli, çalışanların eğitimine yatırım yapmalı ve yapay zekâ inovasyonu ve entegrasyonuna öncelik vermelidir. Küresel olarak birbirleriyle koordinasyon halinde olan bu ülkeler, insanları potansiyel risklerden ve suistimallerden korumak ve yapay zekâyâ güven oluşturmak için düzenlemeleri de güçlendirmelidir.

Yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomiler için politika önceliği, dijital altyapıya ve çalışanlar için dijital eğitime yatırım yaparak güçlü bir temel oluşturmak olmalıdır.

Kaynak: <https://www.imf.org/>

Küresel Çevresel Görünüm: Hayvanlar İçin Karbon Vergisi Tasarısı

Dünya genelinde karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik çalışmalar devam ederken, Danimarka tarıma yönelik dünyanın ilk karbon vergisi uygulamasını duyurdu. Danimarka hükümetinin yeni önerisine göre, ülkede 2030 yılından itibaren hayvan yetiştiricilerinden inek, koyun ve domuz başına sera gazı salınımları için vergi alınacak.

Vergi Bakanı Jeppe Bruus, planın Kuzey Avrupa ülkesinin sera gazı emisyonlarını 2030 yılına kadar yüzde 70 oranında azaltmayı hedeflediğini belirterek, "2045 yılında iklim nötr olma yolunda büyük bir adım daha atacağız" dedi. Danimarka'nın "dünyada tarıma gerçek bir CO2 vergisi getiren ilk ülke olacağını" vurgulayan Bruus, diğer ülkelerin de aynı uygulamayı takip etmesini umduğunu sözlerine ekledi.

Anlaşma, Pazartesi günü geç saatlerde merkez sağ hükümet ile çiftçi, endüstri ve sendika temsilcileri arasında yapıldı. Danimarkalı hayvancılıkla uğraşan çiftçilerden 2030 yılında ton başına 300 kron (40,2 euro) karbondioksit eşdeğeri vergi alınması ve verginin 2035 yılında 750 krona (100,5 euro) çıkarılması bekleniyor.

Ancak yüzde 60'lık gelir vergisi kesintisi nedeniyle ton başına gerçek maliyet 120 krandan (16 euro) başlayacak, 2035 yılına kadar ise 300 krona (40,2 euro) çıkacak. Verginin yürürlüğe girebilmesi için 179 sandalyeli parlamento Folketing'de onaylanması gerekirken, geniş tabanlı bir mutabakatın ardından geçmesi bekleniyor.

Bu adım, Avrupa genelinde çiftçilerin kendilerini iflasa sürüklediğini söyledikleri iklim değişikliğini azaltma önlemleri ve düzenlemelerine karşı aylardır süren protestolarının ardından geldi. Danimarka'daki en büyük doğa koruma ve çevre kuruluşu olan Danimarka Doğa Koruma Derneği vergi anlaşmasını "tarihi bir uzlaşma" olarak nitelendirdi. Dernek başkanı Maria Reumert Gjerding yaptığı açıklamada, "2030'un diğer tarafında da yeniden yapılandırılmış bir gıda endüstrisi için zemin hazırlayan bir CO2 vergisi üzerinde uzlaşmayı başardık," dedi.

Yeni Zelanda'da 2022'de Danimarka'ya benzer bir yasa çıkarıldı ancak tarım sektöründen gelen tepkiler üzerine yasa kısa süre önce iptal edildi ve hükümet 2023'te değişti. Yeni Zelanda, metanı azaltmanın diğer yollarını araştırmak adına tarımı emisyon ticareti planının dışında tutacağını söyledi.

Kaynak: <https://tr.euronews.com/my-europe/2024/06/26/danimarkada-inek-koyun-ve-domuz-basina-karbon-vergisi-getiriliyor>

Küresel Toplumsal Cinsiyet Görünümü: Tacikistan Başörtüyü Yasakladı

Tacikistan'da başörtüsü yasağı dâhil 35 yasa tasarısı Cumhurbaşkanı İmamali Rahman tarafından imzalandı. Bu karar ile birlikte dini sembollerin bulunduğu her türlü kıyafet yasaklanmış oldu. Hükümet, yapılan değişikliklerle "milli kültürel değerlerin korunmasını" ve "batıl inanç ve aşırıcılığın önlenmesini" hedefliyor. Tacikistan'da radikalizm tandanslı tüm eğilimler ülkenin önemli tabuları arasında yer alıyor.

Tacikistan'ın terör örgütü listesinde 18 terör örgütü ve siyasi hareket var. IŞİD ve El Kaide gibi örgütlerle, 2015'te kapatılan Tacikistan İslami Diriliş Partisi (TİDP) terörün ana kaynağı olarak görülüyor. Son olarak IŞİD'in Horasan kolunun üstlendiği Rusya'daki Crocus City Hall saldırısında Rus kolluk kuvvetlerinin yakaladığı dört kişi Tacik pasaportuna sahipti. Söz konusu terör saldırısı, Tacikistan'daki mevcut hükümetin benimsediği radikalizm karşıtı politikaların meşruiyetini sağlayan argümanlardan biri oldu.

Halkın yüzde 96'sının kendisini Müslüman olarak tanımladığı, 10 milyona yakın insanın yaşadığı Tacikistan, ABD Uluslararası Dini Özgürlükler Komisyonu'nun 2023 tarihli raporunda "özel önem arz eden ülkeler" arasında bulunuyor. Tacikistan Diyanet İşleri Komitesi'nin 2017 tarihli bir açıklamasında, sadece bir yıl içerisinde yaklaşık 2000 caminin kapatıldığı belirtildi.

2011'de yürürlüğe giren "Ebeveyn Sorumluluk Kanunu" ile çocuğunu yurt dışında dini eğitime yollayan ebeveynlerin cezalandırılması öngörülürken, aynı kanuna göre 18 yaş altı gençlerin ibadethanelere izinsiz girişi yasaklandı. 2016 tarihli Anayasa'nın 1'inci maddesindeki şekliyle, Tacikistan'ı "demokratik, egemen, hukuka dayalı ve laik" hale getirmeyi gaye edinen Cumhurbaşkanı Rahman, başörtüsü yasağını da kapsayan son değişiklik için halka "Allah'ı kalbinizle sevin. Kendi kültürünüzü unutmayın" tavsiyesinde bulundu.

Kaynak: <https://tr.euronews.com/2024/06/23/tacikistan-neden-basortusunu-yasakladi>

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR

UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

(AREL USAM)

İLETİŞİM:

Prof. Dr. Oktay BİNGÖL, Müdür, oktaybingol@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1622
Dr. Öğr. Üyesi Selma ŞEKERCİOĞLU BOZACIOĞLU, Müdür Yrd. selmasekercioglu@arel.edu.tr,
0850 850 27 35– 1623
Dr. Yunus KARAAĞAÇ, Stratejik Araştırmalar Uzmanı, yunuskaraagac@arel.edu.tr 0850 850 27
35-1647
Sinem KARATAŞ ARI, İdari İşler Uzmanı, sinemkaratas@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1648

BU SAYIYA KATKI SUNANLAR

Doç. Dr. Aylin ERDOĞDU, Küresel Ekonomik Görünüm: ABD, Avrupa ve Asya

ADRES:

Türkoba Mahallesi Erguvan Sokak No:26 / K 34537 Tepekent – Büyükçekmece
İstanbul-Türkiye
arelusam@arel.edu.tr
arelusam01@gmail.com